

1.1 Příbuznost nizozemštiny a vybraných germánských jazyků

Charlotte Gooskens a Wilbert Heeringa (2005) v rámci svého výzkumu zaměřeného na jazykové vzdálenosti mezi současnými germánskými jazyky vzniklé vlivem jazykového kontaktu a také vlivem nezávislého vývoje jazyků změřili lingvistické vzdálenosti mezi moderními evropskými germánskými jazyky na základě foneticky přepsané bajky *Severní vítr a Slunce*. Na základě Levenshteinovy metody vypočítali, jaká je vzdálenost mezi nizozemštinou a dalšími germánskými jazyky. Gooskens a Heeringa stanovili, že nizozemština je nejbližší fríštině (38,7 rozdílů), která jí je bližší než němčina (53,3 rozdílů). Důvodem pro tuto skutečnost je vliv nizozemštiny na fríštinu. Angličtina (64,7 rozdílů) a ostatní severogermánské jazyky (švédština 60,9, norština 61,4 rozdílů), 47 norských dialektů (58,6 – 64,3, dánština 63,4 rozdílů) prošly naopak natolik velkými změnami, a to samy o sobě a také díky kontaktům s jazyky z jiných jazykových rodin, že jsou nizozemštině velmi vzdálené. Nejevzdálenějšími jazyky jsou faerština (66,1 rozdílů) a islandština (69,2 rozdílů). Norské dialekty, které jsou nizozemštině nejbližší, jsou ty jihonorské, a jejich příbuznost je dána obchodními kontakty mezi jižním Norskem a Nizozemskem; podobnost je například v idiomech týkajících se mořeplavby. (Gooskens, online)

1.1.1 Nizozemština a fríština

Nejbližší je nizozemštině tedy podle výzkumu Gooskens (2005) fríština, druhý úřední jazyk Nizozemska, který je vedle nizozemštiny úředním jazykem provincie Frísko a ostrova Schiermonikoog. V roce 2007 měla provincie Frísko zhruba 600.000 obyvatel a 95% Frísů udávalo, že fríštině rozumí, 74% mluví frísky, 65% je schopno číst fríský text, 20% je schopno ve fríštině i psát. (Nortier 2009, s. 48–50) Z těchto čísel vyplývá, že ne všechny jazykové dovednosti jsou u Frísů na stejné úrovni a především malá znalost fríského psaní je poněkud alarmující. Fríština je mateřským jazykem 55% obyvatel této provincie. V roce 1998 byla díky Evropské chartě regionálních či menšinových jazyků uznána jako menšinový jazyk (Nortier 2009, s. 67–68) O tento jazyk a jeho šíření se stará Fríská akademie 'Fryske Akademy', šíří ho také samostatná rozhlasová a televizní stanice Omrop Fryslân, vysílající několik hodin denně ve fríštině. Programy a rozhovory, které jsou v jiném jazyce, jsou opatřeny frískými titulky. Noviny, které ve Frísku vychází, mají omezený počet stran, které mohou být napsány ve fríštině, zbytek je vždy v nizozemštině. (tamtéž, s. 48–50) Od roku 1937 je fríština vyučovacím předmětem na základních školách v rámci dvojjazyčného

vyučování a jen asi 15% škol má povolení tento předmět nenabízet; na středních školách však fríštinu volí už asi jen 5% žáků. Frískou filologii je možné studovat na univerzitách v Groningenu, Leidenu a Utrechtu. (Rakšányiová 2008, s. 71)

v důsledku migračních tendencí, smíšených nizozemsko-fríských manželství a rozdílů, jak Frísové ovládají jednotlivé jazykové dovednosti je otázkou, jaký bude další osud fríštiny.

Mimo Nizozemsko se fríština používá na pobřeží Severního moře na ostrově Skylge, v Německé spolkové republice v Nordfriesland, v Šlesvicko-Holštýnsku, na německo-holandském pohraničí a na ostrově Helgoland. (tamtéž, s. 70)

1.1.2 Nizozemština a afrikánština

Dalším jazykem blízkým nizozemštině je afrikánština či *afrikaans*. Tento jazyk v současné době používá asi 6,4 milionů lidí jako mateřský jazyk a z nich většina žije v Jihoafrické republice. Afrikánština byla také do roku 1994 vedle angličtiny jedním ze dvou úředních jazyků v tomto státě. Afrikánština se díky kolonizaci vyvinula z jazyka mořeplavců a vystěhovalců, kteří v 17. století přišli z provincií Jižní a Severní Holandsko a také z provincie Zeeland na území kolem Mysu Dobré naděje. Základem afrikánštiny je holandsko-vlámský dialekt s germánským jazykem a africkými prvky jazyků bantu a khoisan.

V roce 1710 se na tehdejší území stala oficiálním jazykem, jazykem kalvinistické církve a mořeplavců. Částečný vliv měla na vývoj afrikánštiny i francouzština francouzských hugenotů a malajských otroků z portugalských kolonií.

Afrikánština je zjednodušenou nizozemštinou díky zjednodušení flexe. Pozice afrikánštiny byla oslabena kolem roku 1800, kdy se území stalo anglickou kolonií. Afrikánský jazyk byl uznán a zrovnoprávněn s angličtinou ve sféře výuky a administrativy až v roce 1925. (Rakšányiová 2008, s. 67–68, Heestermans, online)

1.1.3 Nizozemština a němčina

Mezi němčinou a nizozemštinou v současnosti existují určité shody, jednak lexikální, a to například na bázi „falešných přátel“, kdy např. slovo *herstellen* znamená v nizozemštině 1. 'opravit', 2. 'uzdravit se' a v němčině 'vyrobiť'; dochází také k interferencím ve výslovnosti a písemné podobě slov, např. *brutaal* v nizozemštině znamená *drzý* a *brutal* v němčině *brutální*, *winkel* v nizozemštině je 'obchod' a *Winkel* v němčině 'roh'.

Morfologicky se liší nizozemština od němčiny v počtu rodů, němčina má tři gramatické rody (*der, die, das*), nizozemština dva (*de* a *het*). V tomto ohledu se nizozemština shoduje se švédštinou, norštinou a dánštinou. (Rakšányiová 2008, s. 30–31)

1.1.4 Nizozemština a angličtina

Chceme-li vymezit nizozemštinu vůči angličtině a němčině v rámci vývoje západogermánských jazyků, nacházíme dva základní rozdíly. Mluvíme o tzv. ingveonismech, které se objevují v rovině fonetické a morfologické. Angličtina a nizozemština mají například osobní zájmena začínající na *h* (angl.: *he, him, her*, a niz. *hij, hem haar, hen/hun*) oproti německým (*er, ihn, ihr, ihnen*). Další velká diference proběhla v rámci druhého posouvání hlásek, kdy se oddělily od sebe němčina a nizozemština; toto posouvání se netýkalo angličtiny a způsobilo tedy jistou podobnost angličtiny a nizozemštiny.

Velkým morfologickým rozdílem především mezi angličtinou a severogermánskými jazyky je časté využívání a dá se říct i nadužívání deminutiv v nizozemštině, tvořených pomocí koncovky *-tje*. (tamtéž, s. 30–31)

Tabulka 2: Angličtina, němčina a nizozemština v rámci hornoněmeckého posouvání hlásek v nizozemštině

	angličtina	němčina	nizozemština
p>pf/f	apple	Apfel	appel
t>ts/s	two	zwei	twee
k>kch/ch	make	machen	maken

(Převzato z Janssens a Marynissenová 2005, s. 37–37)

V současné době však angličtina pro nizozemštinu představuje spíše jistou hrozbu vznikající v rámci globalizace. Zatímco dříve, zhruba od 19. století, angličtina posloužila jako zdroj nizozemských terminologií z oblasti ekonomie, politiky, průmyslu a sportů a po druhé světové válce obohacovala i výpůjčkami z oblasti techniky (Janssens a Marynissenová 2005, s. 210-211), v současné době se mluví čím dál častěji o poangličtění nizozemštiny, tzv. *verengelsing van het Nederlands*. Nizozemština přejímá po roce 2000 čím dál více anglických slov ze všech oblastí denní a odborné komunikace; objevuje se v reklamních sloganech a existuje také čím dál více povolání, pro které jsou pouze anglické názvy. (Nortier 2009, s. 24)

V rámci internacionalizace angličtina proniká také do školství, kde se vedle nizozemštiny stává jazykem výuky a také čím dál častěji proniká do vysokého školství. Zejména magisterské obory jsou čím dál častěji nabízeny v angličtině. (Dossier verengelsing Onze taal, online, Nortier 2009, s. 24). Tato tendence je tak markantní, že se touto problematikou již v roce 2007 zabývala Nizozemská jazyková unie v debatě věnované právě vlivu angličtiny na nizozemštinu. (Taalunie, online).

Vliv angličtiny na nizozemštinu je velmi markantní především v Nizozemsku, v konzervativnější Belgii angličtina tolik do nizozemštiny neproniká.

Zdroj: Marta Kostecká: *Konfrontační popis kultivované výslovnosti nizozemštiny a češtiny z pohledu českého mluvčího*. připravovaná disertační práce